

N Vennootschapsrecht A2
MH/SL/AS
801-2018

Brussel, 18 december 2018

ADVIES

over

DE HERVORMING VAN HET VENNOOTSCHAPSRECHT

(goedgekeurd door het bureau op 29 november 2018,
bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 18 december 2018)

De thans lopende hervorming van het vennootschapsrecht is een omvangrijk dossier dat in het bijzonder belangrijk is voor de zelfstandigen en de kmo's, aangezien dit grote veranderingen met zich meebrengt voor de dagelijkse uitoefening van hun beroep.

Nadat hij op 12 september 2018 Marieke Wyckaert, voorzitter van de Federatie Vrije Beroepen en expert in het kader van het opstellen van het voorontwerp van wet, ontving voor een presentatie van het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen binnen de commissies Vrije beroepen en Algemeen KMO-beleid en na de bespreking van een ontwerpadvies binnen dezelfde commissies op 23 oktober 2018, heeft het bureau van de Hoge Raad op 29 november 2018 onderstaand advies uitgebracht, dat werd bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 18 december 2018.

INLEIDING

Het wetsontwerp beoogt het vennootschapsrecht te moderniseren op grond van drie krachtlijnen: (1) door een doorgedreven vereenvoudiging door te voeren (2) door te kiezen voor meer aanvullend recht en flexibiliteit en (3) door te kiezen voor regels die voornamelijk moeten toelaten om het hoofd te bieden aan de Europese evoluties en nieuwe tendensen, zoals de toenemende mobiliteit van vennootschappen.

Naar aanleiding van de invoering van het nieuwe ondernemingsbegrip in het Wetboek van economisch recht (WER), is het onderscheid tussen burgerlijke en handelsdaden niet meer relevant en moet het dus niet meer weerspiegeld worden in een aangepaste vennootschapsvorm.

CONTEXT

Vennootschapsvormen

De hervorming heeft het aantal mogelijke vennootschapsvormen sterk verminderd. Er worden immers maar vier mogelijkheden behouden.

- 1) Wat de personenvennootschappen betreft, blijft enkel de maatschap behouden. De maatschap kan rechtspersoonlijkheid verkrijgen en zo een vennootschap onder firma (VOF) worden of, indien er stille vennoten zijn, een commanditaire vennootschap (CommV).
- 2) De besloten vennootschap (BV) wordt de basisvennootschapsvorm voor zowel de besloten als de open vennootschappen. De BV kan ook door één persoon worden opgericht.
- 3) De naamloze vennootschap (NV) blijft behouden, maar als gevolg van de uitgevoerde hervorming zullen waarschijnlijk alleen de grootste ondernemingen, de genoteerde vennootschappen, nog kiezen voor de NV.
- 4) De coöperatieve vennootschap (CV) blijft behouden maar wordt geherdefinieerd en zal niet meer kunnen worden gebruikt zoals momenteel het geval is.

Verenigingen

Dit ontwerp van wetboek vervangt niet alleen het huidige Wetboek van Vennootschappen, maar ook de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de stichtingen en de Europese politieke partijen en stichtingen.

In de benadering van het voorgestelde ontwerp zullen verenigingen en stichtingen, die beide ondernemingen zullen zijn overeenkomstig het Wetboek van economisch recht, gelijk welke activiteit kunnen uitoefenen om in de nodige financiële middelen te voorzien voor hun belangeloos voorwerp. Deze nieuwe benadering leidt tot een vervaging van het winsttoogmerk als onderscheidend criterium van deze beide samenwerkingsvormen. Zo kan een vennootschap, naast een klassiek winstdoel, een belangeloos doel hebben waartoe zij een deel van haar winsten bestemt.

Volgens de ratio van het ontwerp zouden de verenigingen in theorie geen oneerlijke concurrentie kunnen voeren ten overstaan van andere vennootschappen. De Hoge Raad heeft echter twijfels bij wat er in de praktijk zal gebeuren. Om deze reden wenst hij de verzekering te hebben dat de nodige middelen zullen worden aangewend om de vzw's die commerciële activiteiten uitoefenen te controleren.

STANDPUNTEN

De Hoge Raad steunt het initiatief van de hervorming van het vennootschapsrecht en de onderliggende wens tot grote vereenvoudiging. Hij prijst het aanzienlijke werk dat door de auteurs werd uitgevoerd.

Gezien de omvang van de hervorming wenst de Hoge Raad toch te benadrukken dat hij vreest dat er geen rekening kon worden gehouden met een aantal bijkomende gevolgen en hij benadrukt de nood aan de opvolging en de noodzakelijke evaluatie die zal moeten plaatsvinden.

Hij dringt er ook op aan dat deze hervorming voor alle belanghebbenden toegankelijk wordt gemaakt. De overheid heeft bij de uitvoering van een dergelijke hervorming een belangrijke rol te spelen op het vlak van informatieverstrekking en begeleiding, in het bijzonder ten overstaan van de kleine spelers zoals de zelfstandigen en de kmo's.

Inwerkingtreding / Overgangperiode

De inwerkingtreding van de wet is thans voorzien op 1 mei 2019 voor de nieuwe vennootschappen.

De inwerkingtreding van de dwingende bepalingen is voorzien op 1 januari 2020 voor de bestaande vennootschappen. Het aanvankelijke idee van de wetgever was een termijn van een jaar te verzekeren tussen de inwerkingtreding voor de nieuwe vennootschappen en de inwerkingtreding voor de bestaande vennootschappen. De Hoge Raad onderschrijft deze aanpak en vraagt dat deze termijn van een jaar wel degelijk behouden zou blijven. Hij pleit er dus voor dat de inwerkingtreding voor de bestaande vennootschappen zou worden vastgesteld op 1 mei 2020, om te beschikken over de voormelde termijn van een jaar.

Om een eenvoudiger uitvoering van de hervorming mogelijk te maken voor de vennootschappen, zou de Hoge Raad graag zien dat de wetgever een lijst van deze dwingende bepalingen te hunner beschikking zou stellen, voor hun volledige voorlichting en hun gemak.

De bestaande vennootschappen hebben de keuze zich vrijwillig aan te passen aan het nieuwe wetboek vóór 1 januari 2020. De Hoge Raad stelt voor om deze datum te wijzigen naar 1 mei 2020, om ook te beschikken over een termijn van een jaar vanaf de inwerkingtreding van de wet. Indien de bestaande vennootschappen deze keuze niet maken, hebben zij tot 1 januari 2024 om zich in regel te stellen, dus een termijn van 5 jaar. De Hoge Raad vreest enigszins voor de overbelasting van de beroepen die actief zijn in het beheer van het vennootschapsrecht en voor de wachttijden die zullen worden opgelegd aan de kleinere spelers, die het minst winstgevend zijn.

Bovendien zal dit nieuwe stelsel van toepassing zijn op de bestaande ondernemingen, die bijgevolg hun werking zullen zien veranderen zonder dat zij daarvoor hebben gekozen. De dwingende regels van het nieuwe wetboek zullen immers reeds van toepassing zijn op vennootschappen waarvan de statuten nog niet in overeenstemming werden gebracht. De Hoge Raad stelt zich vragen bij de gelijktijdige praktische toepassing van deze verschillende stelsels.

Volgens de Hoge Raad lijkt het moeilijk op voorhand alle gevolgen te bevatten die een dergelijke hervorming in de praktijk zal hebben.

Administratieve lasten

De impact van de overgang van de ene vennootschapsvorm naar de andere is niet te onderschatten, in het bijzonder voor de zelfstandigen en de kmo's. Dit in het bijzonder voor de beoefenaars van vrije beroepen, waarvan velen die als vennootschap en niet als natuurlijk persoon gevestigd zijn gebruik maken van de coöperatieve vennootschapsvorm voor de uitoefening van hun beroep, wat in het licht van de nieuwe definitie niet meer mogelijk zal zijn.

De uitvoering van de verplichtingen die voortvloeien uit de nieuwe regelgeving zal gelijkstaan aan administratieve lasten en kosten, gezien de noodzaak de statuten te wijzigen maar vooral gezien het voorafgaande advies dat nodig is om dit te doen. De verplichting om te bewijzen dat de vennootschap over voldoende kapitaal beschikt door middel van een strenger businessplan zal ook werk met zich meebrengen. Zelfs indien de wet het niet oplegt, zal het raadplegen van een cijferberoeper voor het opstellen van dit plan ongetwijfeld in vele gevallen de facto nodig blijken, vooral in het licht van het nieuwe stelsel van oprichtersaansprakelijkheid.

In het licht van het voorgaande dringt de Hoge Raad erop aan dat de overheid een voldoende lange aanpassingsperiode zou voorzien voor alle soorten ondernemingen.

Begeleidende maatregelen

De overheid moet ervoor zorgen de nodige instrumenten aan te reiken opdat deze toepassing zo soepel mogelijk verloopt. De essentiële elementen moeten binnen het bereik worden gebracht van alle burgers, de administratieve lasten en kosten moeten maximaal worden beperkt. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een systeem van het type “quick scan” met de nuttige begeleiding. Er zou een exact schema van de nodige wijzigingen voor de overgang van de ene vennootschapsvorm naar de andere moeten worden aangeboden, en ook gerichte informatiesessies voor de zelfstandigen en de kmo's (die binnen hun onderneming niet beschikken over de ondersteuning om dit soort materie te behandelen).

Aan de BV wordt een flexibel kader geboden, in die zin dat vele vandaag geldende regels van aanvullend recht worden. De wetgever zegt erop toe te zien dat de keuzevrijheid echter niet voor verwarring kan zorgen bij startende ondernemers, of voor lacunes wanneer de oprichters vergeten bepaalde aangelegenheden in de statuten te regelen. De Hoge Raad is verheugd over de aanwezigheid van dergelijke bepalingen.

De Hoge Raad vreest echter dat dit nieuwe stelsel te complex is voor de doorsnee ondernemer. Daarom vraagt de Hoge Raad dat de overheid ervoor zou zorgen aan de (toekomstige) oprichters vereenvoudigde instrumenten te bieden die hen toelaten hun vennootschap met kennis van zaken op te richten (toepasselijke rechtsregels en concrete te ondernemen stappen).

Een analyse van de verschillende vennootschapsvormen die de voor- en nadelen van elke vorm oplijst met een situering door middel van concrete voorbeelden zou een nuttige ondersteuning bieden om de keuze van de vennootschapsvorm aan te sturen.

De Hoge Raad stelt voor dat de overheid een informatiedocument met de concrete gevolgen van de hervorming ter beschikking zou stellen van de zelfstandigen en de kmo's, waarin hen wordt gewezen op de te nemen stappen, de aangebrachte wijzigingen en hun gevolgen. Deze informatie zou het voor de zelfstandigen en kmo's mogelijk maken een leidraad te hebben om zich zo goed mogelijk in regel te stellen met deze nieuwe reglementering.

De Hoge Raad benadrukt de noodzaak van de rol van de overheid in de begeleiding bij de uitvoering van deze omvangrijke hervorming. Zij moet ondersteunende instrumenten bieden, zoals standaardmodellen van eenvoudige vennootschappen waar een kleine structuur die geen bijzondere constructie vereist gebruik van zou kunnen maken, een quick scan die aangeeft of correct aan alle nodige stappen of voorwaarden voldaan is, enz.

Ten slotte moet er op grote schaal (en snel) worden gecommuniceerd over deze hervorming en moeten de zelfstandigen en kmo's worden gesensibiliseerd via gerichte informatiecampagnes, workshops en informatiesessies op hun maat, enz.

Fiscaliteit

De hervorming van het vennootschapsrecht wordt aangekondigd als fiscaal neutraal. Indien deze belofte kan worden waargemaakt, is dit absoluut toe te juichen. Er zijn echter verschillende neveneffecten die wetgevend niet worden aangepakt in het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen. Om dit te verhelpen werd daarentegen op 22 november 2018 een wetsontwerp tot aanpassing van bepaalde federale fiscale bepalingen aan het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen ingediend bij de Kamer van volksvertegenwoordigers.¹ Hoewel de fiscale neutraliteit wettelijk gewaarborgd lijkt, vreest de Hoge Raad toch dat de kosten van ondernemers zullen stijgen, gezien het professioneel advies en de stappen die nodig zijn om al deze wijzigingen in de praktijk te brengen, met name op boekhoudkundig vlak.

Concordantie

Talrijke reglementeringen, die soms ook onder de verantwoordelijkheid van de deelstaten vallen, verwijzen uitdrukkelijk naar begrippen die eigen zijn aan het bestaande Wetboek van Vennootschappen. De wetgever zal erover moeten waken de nodige wijzigingen aan te brengen.

¹ Doc 54 3367/001

BESLUIT

De Hoge Raad steunt het initiatief van deze hervorming van het vennootschapsrecht en de onderliggende wens tot een sterke vereenvoudiging. Men moet echter aandacht hebben voor de neveneffecten die mogelijk worden veroorzaakt.

De Hoge Raad werpt bepaalde aandachtspunten op met betrekking tot de veroorzaakte administratieve lasten en de eventuele oneerlijke concurrentie van de verenigingen ten overstaan van de andere ondernemingen.

Er moet eveneens bijzondere aandacht besteed worden aan de haalbaarheid van de uitvoering van dit nieuwe stelsel voor de zelfstandigen en de kmo's. De noodzakelijke begeleidende maatregelen en nuttige informatie moeten worden voorzien door de overheid.

Ten slotte moeten de termijn van inwerkingtreding en de uitvoerings- en overgangsmaatregelen rekening houden met uitvoerbaarheid op het terrein. Men moet ook de concordantie met andere reglementeringen garanderen, met aandacht voor het fiscale vlak.
